

Oliwia Tomala

e-mail: 193439@student.ue.wroc.pl

Zuzanna Kostrzewa

e-mail: 193450@student.ue.wroc.pl

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Transformacja Hiszpanii a integracja europejska (1975-2000)

[DOI: 10.15611/2025.60.3.11](https://doi.org/10.15611/2025.60.3.11)

JEL Classification: F15

© 2025 Oliwia Tomala, Zuzanna Kostrzewa

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Cytuj jako: Tomala, O i Kostrzewa, Z. (2025). Transformacja Hiszpanii a integracja europejska (1975-2000). W: M. Stawicka (red.), *Ekonomia* (s. 135-147). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Streszczenie: Celem pracy jest ocena wpływu integracji Hiszpanii ze Wspólnotami Europejskimi na jej rozwój społeczno-gospodarczy w latach 1975-2000. Obiektem badań są gospodarka i społeczeństwo Hiszpanii w okresie transformacji po upadku reżimu Franco, ze szczególnym uwzględnieniem zmian w rolnictwie, przemyśle i sektorze usług oraz skutków społecznych integracji. Zastosowana metoda opiera się na analizie porównawczej danych makroekonomicznych i sektorowych w ujęciu dynamicznym. Na tej podstawie ukazano, w jaki sposób integracja europejska przyczyniła się do modernizacji gospodarki, spadku bezrobocia, wzrostu eksportu oraz poprawy jakości życia. Praca opiera się na ogólnodostępnych źródłach akademickich i danych statystycznych, prezentując przystępny obraz jednej z najgłębszych transformacji w historii współczesnej Europy.

Słowa kluczowe: Hiszpania, transformacja ustrojowa, integracja europejska, polityka społeczna, reżim Franco

1. Wstęp

Proces transformacji, który rozpoczął się w Hiszpanii po śmierci Francisco Franco w 1975 roku, stanowi jedno z najważniejszych doświadczeń modernizacyjnych we współczesnej historii Europy. Przejście od autorytarnego reżimu do demokratycznego państwa prawa miało swoje konsekwencje nie tylko w wymiarze politycznym,

ale także społecznym i gospodarczym. Szczególną rolę w tym procesie odegrało przystąpienie kraju do Wspólnot Europejskich (późniejszej Unii Europejskiej) w 1986 roku, które stało się katalizatorem reform i głębokich zmian strukturalnych (Machcewicz i Miłkowski, 2009).

Celem niniejszego rozdziału jest określenie wpływu członkostwa Hiszpanii we Wspólnotach Europejskich na jej rozwój społeczno-gospodarczy w latach 1975-2000, ze szczególnym uwzględnieniem przemian w sektorach gospodarki oraz zmian społecznych i regionalnych. W pracy założono, że integracja europejska mogła stanowić czynnik przyspieszający modernizację oraz konwergencję ekonomiczną Hiszpanii względem bardziej rozwiniętych państw członkowskich.

W ramach analizy podjęto próbę odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- W jakim stopniu członkostwo Hiszpanii we Wspólnotach Europejskich wpłynęło na jej tempo wzrostu gospodarczego?
- Jak zmieniła się struktura gospodarki hiszpańskiej po 1986 roku, w szczególności w odniesieniu do rolnictwa, przemysłu i sektora usług?
- W jakim zakresie integracja europejska przyczyniła się do zmniejszenia wewnętrznych nierówności społeczno-gospodarczych w Hiszpanii?
- Jakie były główne społeczne skutki przystąpienia do UE – zwłaszcza w kontekście migracji, bezrobocia i mobilności zawodowej?

2. Hiszpania przed transformacją: fundamenty reżimu Franco

Aby zrozumieć przemiany społeczno-gospodarcze, jakie zaszły w Hiszpanii po 1975 roku, niezbędne jest cofnięcie się do czasów reżimu Franco i przyjrzenie się fundamentom, na których opierała się jego władza. Okres dyktatury (1939-1975) miał ogromny wpływ nie tylko na gospodarkę kraju, ale także na strukturę społeczną, relacje międzynarodowe oraz pozycję kluczowych instytucji, w tym przede wszystkim Kościoła katolickiego.

Rok 1986 był dla Hiszpanii jednym z najważniejszych momentów po zakończeniu wojny domowej. Przystąpienie do Wspólnot Europejskich stanowiło zwieńczenie procesu demokratyzacji i modernizacji rozpoczętej po śmierci Francisco Franco w 1975 roku. Aby jednak w pełni zrozumieć skalę przemian, konieczne jest zarysowanie kontekstu sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w ostatnich latach reżimu (Machcewicz i Miłkowski, 2009).

2.1. System polityczno-instytucjonalny i rola Kościoła

Spółeczeństwo frankistowskie funkcjonowało w warunkach ścisłej kontroli państwa. Reżim opierał się na autorytaryzmie, konserwatyzmie i ideologii narodowego katolicyzmu. Obowiązywała cenzura mediów, represje wobec opozycji i ograniczenie wolności obywatelskich. Życie społeczne miało charakter silnie zhierarchizowany i tradycjonalistyczny, osadzone w katolickich wartościach, które kształtowały

zarówno model życia rodzinnego, jak i funkcjonowania wspólnoty. Ich umocnienie zapewniała dominująca pozycja Kościoła katolickiego.

Kościół katolicki odgrywał kluczową rolę w reżimie. Franco ustanowił katolicyzm religią państwową, a Kościół miał wpływ na prawo, edukację, media i życie moralne społeczeństwa. Duchowieństwo zajmowało wysokie stanowiska w państwie, a religijna retoryka legitymizowała władzę. Dopiero w latach 60., pod wpływem Soboru Watykańskiego II, niektóre środowiska kościelne zaczęły krytykować reżim i wspierać ideę reform (Machcewicz i Miłkowski, 2009).

2.2. Gospodarka frankistowska: od autarkii do liberalizacji

Po wojnie domowej Hiszpania znajdowała się w głębokim kryzysie ekonomicznym. Lata 1939-1959 to okres autarkii – samowystarczalności gospodarczej i izolacji międzynarodowej. Reżim ograniczał handel zagraniczny, kontrolował ceny i produkcję, co prowadziło do chronicznych niedoborów, inflacji i niskiego poziomu życia. Wprowadzono kartki na żywność, a kraj cierpiał z powodu zacofania technologicznego i niskiej wydajności pracy.

W 1959 roku, pod wpływem technokratów związanych z Opus Dei oraz nacisków instytucji międzynarodowych, wprowadzono Plan Stabilizacji Ekonomicznej. Zapoczątkował on liberalizację gospodarki, napływ kapitału zagranicznego i rozwój sektora prywatnego. Lata 60. i 70. to okres tzw. cudu gospodarczego, w którym PKB rosło w tempie nawet 7% rocznie. Rozwijały się przemysł, infrastruktura i turystyka. Niemniej jednak wzrost był nierównomierny – wiele regionów wiejskich pozostawało ubogich, a bezrobocie i emigracja zarobkowa do Europy Zachodniej były powszechne (Bartnicki, 2014).

W 1975 roku PKB Hiszpanii wynosiło 500,97 mld USD (w cenach stałych z 2010 roku). W tym samym roku inflacja osiągnęła poziom 16,95%, co odzwierciedlało niestabilność gospodarczą kraju w okresie przejściowym (Index Mundi, 2021).

Urbanizacja kraju postępowała dynamicznie – w latach 1961-1977 wybudowano około 4 mln mieszkań, głównie w miastach takich jak Madryt, co miało na celu zaspokojenie potrzeb rosnącej populacji miejskiej. Choć wiele z tych osiedli było początkowo krytykowanych za niską jakość, obecnie są one postrzegane jako ważny element dziedzictwa architektonicznego tego okresu (Wilkinson, 2025).

2.3. Społeczeństwo i kultura w późnym frankizmie

Kobiety do lat 70. XX wieku pozostawały w silnie podporządkowanej roli społecznej – ich funkcje ograniczały się głównie do bycia matkami i żonami, wymagana była zgoda męża na podjęcie pracy czy wyjazd. Obywatele poddani byli ciągłemu nadzorowi, a cenzura dotyczyła także kultury i sztuki. Mimo to, od końca lat 60. zaczęły pojawiać się oznaki liberalizacji, kontakt z Zachodem poprzez turystykę, emigrację i media powoli osłabiał kontrolę ideologiczną reżimu (Bartnicki, 2014).

Po II wojnie światowej Hiszpania była izolowana na arenie międzynarodowej, głównie ze względu na faszystowskie korzenie reżimu. Przełom nastąpił w 1953 ro-

ku, gdy podpisano z USA Pakt Madrycki – w zamian za udostępnienie baz wojskowych Hiszpania otrzymała pomoc finansową i wojskową. W latach 60. i 70. kraj powoli otwierał się na świat, choć wciąż nie należał do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG) ani do innych struktur europejskich. Otwarcie gospodarki oraz rosnąca rola turystyki poprawiły jego pozycję w relacjach międzynarodowych (Bartnicki, 2014).

Dla porównania, w Portugalii dyktatura Salazara zakończyła się w 1974 roku w wyniku bezkrwawej Rewolucji Goździków, która doprowadziła do szybkiej demokratyzacji kraju i zakończenia wojen kolonialnych. W Hiszpanii proces transformacji był bardziej stopniowy i oparty na negocjacjach między reżimem a opozycją (Nelsson, 2024).

2.4. Dziedzictwo systemowe jako punkt wyjścia do transformacji

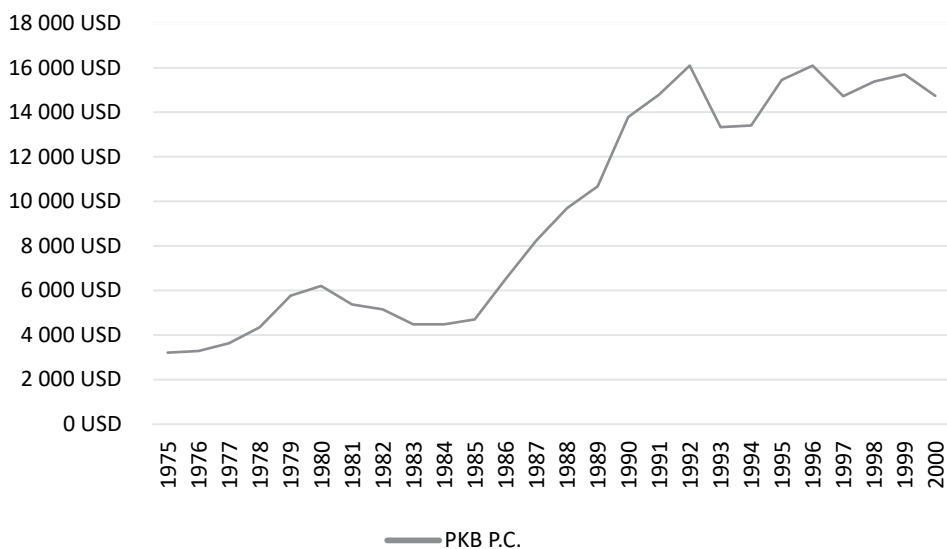
U progu transformacji ustrojowej Hiszpania była państwem o znaczących osiągnięciach gospodarczych, ale głęboko opóźnionym pod względem instytucjonalnym i społecznym. Dziedzictwo reżimu stanowiło jednocześnie obciążenie i fundament dla przyszłych reform. Analiza tego okresu pozwala lepiej zrozumieć, dlaczego integracja z Europą była postrzegana jako droga do przewyższenia autorytaryzmu i pełnej modernizacji kraju (Nowak, 2003).

W odpowiedzi na te wyzwania w 1977 roku podpisano Pakty z Moncloa, które miały na celu stabilizację gospodarczą i polityczną kraju poprzez porozumienie między rządem a głównymi siłami społecznymi. Choć proces demokratyzacji był trudny i wymagał kompromisów, udało się uniknąć poważniejszych konfliktów społecznych, co odróżniało Hiszpanię od innych krajów regionu (Encyklopedia Wikipedia, 2025).

3. Przemiany sektorowe gospodarki

W drugiej połowie lat 70. Hiszpania przeszła gwałtowne zmiany. Po śmierci dyktatora Franco (1975) i przejściu na demokratyczny system polityczny otworzono gospodarkę na świat. Kraj był wówczas w fazie wyrównywania poziomu rozwoju. PKB *per capita* Hiszpanii stanowił około 70% średniej Wspólnot Europejskich. Jednocześnie „archaiczne rolnictwo, mało konkurencyjny przemysł, wyjątkowo wysokie bariery celne” (Bernatowicz, 1999) hamowały rozwój ekonomiczny, zamykano tradycyjne gałęzie (hutnictwo, stocznie, lekki przemysł). Udział handlu zagranicznego w PKB był niski (-15%, tj. jedynie 1/3 średniej EWG). Wejście do Wspólnot w 1986 roku zapoczątkowało głęboką transformację strukturalną: intensyfikację wymiany z zagranicą, unijną pomoc rozwojową i modernizację gospodarki. W efekcie średni roczny wzrost gospodarczy urosł do około 4% (dwa razy więcej niż ówczesna średnia OECD), a wskaźniki makroekonomiczne, takie jak inflacja i deficyt budżetowy, zaczęły się systematycznie poprawiać. Przykładowo, stopa inflacji ulegała obniżeniu z około 10% (1986) do około 5% (1993), a przeciętny dochód na mieszkańca wzrósł z 73% średniej UE (1986) do ponad 80% (1992) (Bernatowicz, 1999).

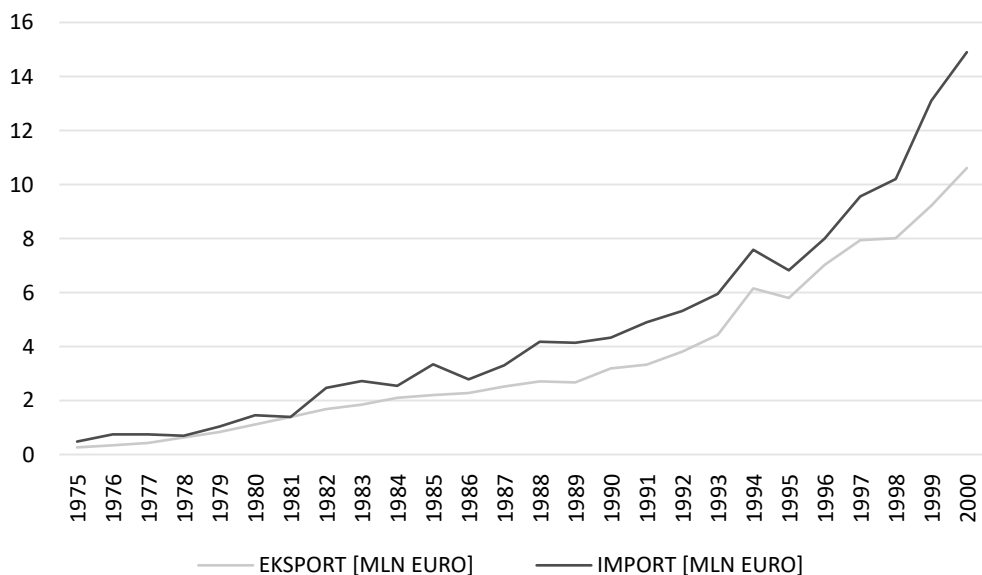
Wzrost PKB *per capita* w Hiszpanii od czasów śmierci Franco do roku 2000 stanowi wyraźny dowód długofalowej poprawy poziomu życia, ze znacznym przyspieszeniem po wejściu kraju do Wspólnot Europejskich w 1986 roku. Przed akcesją gospodarka rozwijała się niestabilnie – po wzroście do ponad 6200 USD w 1980 roku kolejne lata przyniosły spadki, a w 1985 roku wskaźnik wynosił zaledwie 4696 USD. Po przystąpieniu do UE nastąpił dynamiczny wzrost: już w 1990 roku PKB *per capita* przekroczyło 10 000 USD, a w szczytowym okresie lat 90. osiągało ponad 16 000 USD. Choć końcówka dekady przyniosła lekkie wahania, ogólny trend wskazuje na wyraźne przyspieszenie konwergencji gospodarczej z bardziej rozwiniętymi krajami UE. Dane te potwierdzają, że integracja europejska miała istotny wpływ na wzrost dochodów obywateli i modernizację gospodarki Hiszpanii (rys. 1).

Rys. 1. PKB *per capita* w Hiszpanii w latach 1975-2000

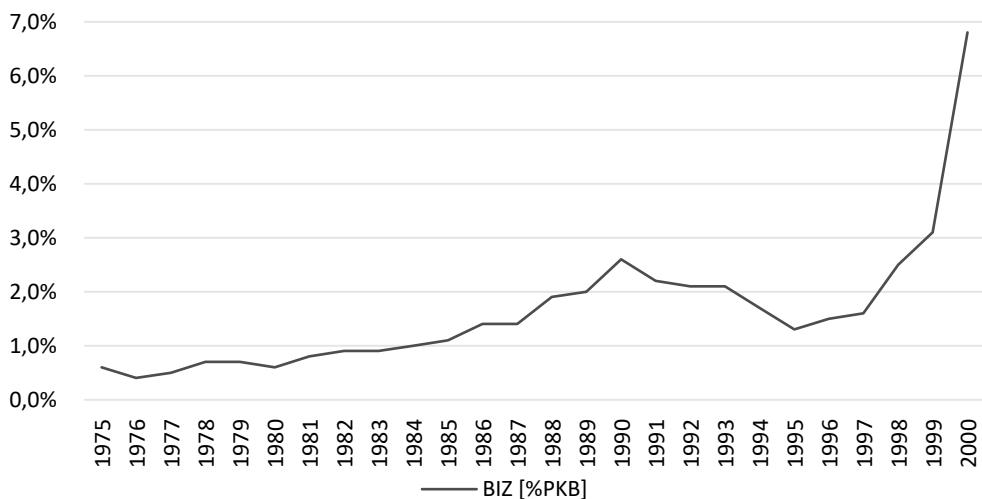
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (World Bank Group, 2025).

Dane dotyczące eksportu i importu Hiszpanii w latach 1975-2000 pokazują wyraźny trend wzrostowy w obydwu kategoriach, z zauważalnym przyspieszeniem po 1986 roku – po przystąpieniu Hiszpanii do Wspólnot Europejskich. Przed 1986 rokiem zarówno eksport, jak i import rosły stopniowo, ale na stosunkowo niskim poziomie. Po akcesji obserwujemy znaczne przyspieszenie obrotów handlowych – do roku 2000 eksport wzrósł przeszło czterokrotnie (do 10,6 mln EUR), a import ponad pięciokrotnie (do 14,9 mln EUR). Dane te wskazują na silne otwarcie hiszpańskiej gospodarki i jej większą integrację z rynkiem europejskim po 1986 roku, co potwierdza, że wejście do UE miało istotny wpływ na rozwój handlu zagranicznego kraju (rys. 2).

Rys. 2. Eksport i import Hiszpanii w latach 1975-2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Trading Economics, 2025).

Rys. 3. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne Hiszpanii w latach 1975-2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Trading Economics, 2025).

Po przystąpieniu do Wspólnot Europejskich w 1986 roku udział bezpośrednich inwestycji zagranicznych w PKB wyraźnie wzrósł. Wcześniej oscylował wokół 0,5-1%, natomiast w latach 90. regularnie przekraczał 2%, osiągając aż 6,8% PKB w 2000 roku. Dane te wskazują na wzrastające zaufanie inwestorów zagranicznych i rosnącą integrację Hiszpanii z europejskim rynkiem kapitałowym (rys. 3).

Wraz z postępującą integracją Hiszpanii z gospodarką europejską poprawie uległy również kluczowe wskaźniki makroekonomiczne. Deficyt budżetowy kształtował się poniżej 3%, a dług publiczny zredukowano; Hiszpania spełniła kryteria konwergencji (np. spadek stopy inflacji z 9,3 do 2,7%) (Mizerska-Wrotkowska, 2012).

Po akcesji Hiszpanii do Wspólnot Europejskich w 1986 roku zaobserwowano stopniowe przemiany na rynku pracy oraz zmiany w strukturze społecznej. W drugiej połowie lat 90. Hiszpania zaczęła przekształcać się z kraju emigracji w kierunek migracji zarobkowej, choć skala napływu cudzoziemców pozostawała wówczas jeszcze umiarkowana w porównaniu z okresem po 2000 roku (Machcewicz i Miłkowski, 2009). Spadek bezrobocia z około 20% następował jednak stopniowo (dopiero po 1994 roku widać wyraźną tendencję spadkową) (rys. 4).

Rys. 4. Stopa bezrobocia w Hiszpanii w latach 1976-2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (Trading Economics, 2025).

3.1. Sektor rolny

Przed akcesją do Wspólnoty Europejskiej hiszpańskie rolnictwo miało stosunkowo duży udział w gospodarce (ok. 18% zatrudnionych i 7,3% PKB w 1983 roku) – znacznie większy niż średnio w ówczesnej UE (4,6%). Było to rolnictwo o niskiej wydajności, oparte na tradycyjnej uprawie zbóż, hodowli zwierząt, słabo zmechanizowane. Wymagało pilnej restrukturyzacji (redukcji słabo dochodowych upraw, koncentracji ziemi), którą dodatkowo wymusiła niska konkurencyjność hiszpańskiego rolnictwa w konfrontacji z rozwiniętymi gospodarkami rolnymi państw Wspólnoty Europejskiej. Już w okresie negocjacji co do przystąpienia do UE powstało wiele pesymistycznych raportów ostrzegających przed skutkami liberalizacji rynku. W rezultacie akcesji rolnictwo objęto Wspólną Polityką Rolną (WPR) (Szudy, 2005).

Wspólna Polityka Rolna przyniosła Hiszpanii znaczne wsparcie i modernizację tego sektora. Hiszpańskie rolnictwo zyskało wiele korzyści: otwarcie rynków krajów członkowskich UE umożliwiło zwiększenie eksportu produktów rolnych; dostęp do funduszy unijnych wspierał inwestycje infrastrukturalne (irygacje, drogi wiejskie) oraz restrukturyzację gospodarstw. W efekcie wzrosła produkcja rolna i podaż przetworzonej żywności, a ceny żywności zostały ustabilizowane dzięki mechanizmom WPR. Z drugiej strony transformacja europejska przyniosła też koszty: liczne małe gospodarstwa w mniej konkurencyjnych regionach uległy likwidacji (Szudy, 2005).

Oddziaływanie akcesji miało wymiar społeczny: restrukturyzacja rolnictwa wymusiła migrację ludności wiejskiej do miast – setki tysięcy rolników znalazło zatrudnienie w przemyśle i usługach. Jednocześnie rozwój programów pomocowych (Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich) łagodził społeczne koszty. Podsumowując, członkostwo Hiszpanii w UE w odniesieniu do rolnictwa z jednej strony wzmocniło konkurencyjność i efektywność dzięki funduszom i wspólnym rynkom, z drugiej wymusiło głęboką restrukturyzację, likwidując część przestarzałych gospodarstw (Szudy, 2005).

Podsumowując, integracja Hiszpanii z Unią Europejską przyniosła głęboką restrukturyzację sektora rolnego, skutkującą jego modernizacją, zwiększeniem wydajności i dostępem do rynków unijnych. Proces ten odbył się jednak kosztem likwidacji mniej konkurencyjnych gospodarstw i wymusił znaczne dostosowania społeczne i infrastrukturalne na obszarach wiejskich.

3.2. Przemysł

Przed rokiem 1986 hiszpański przemysł (głównie ciężki, budowlany i lekki) był relatywnie mało konkurencyjny. Według G. Bernatowicz (1999) Hiszpania „wnosiła ze sobą archaiczne rolnictwo, mało konkurencyjny przemysł, wyjątkowo wysokie bariery celne”. Nadwyżki siły roboczej w przemyśle wynikały z wysokiego bezrobocia, gospodarka dotknięta była także globalnymi kryzysami lat 70. i 80. Programy rozwoju (Plan Stabilizacyjny 1959, Plan Preferencyjny WE 1970) rozpoczęły wcześniej otwieranie sektora. W szczególności umowa preferencyjna z EWG (1970) łagodziła stopniowo cła na eksport hiszpański, co już w latach 70. wymusiło modernizację

przemysłu – poprawiło się wykorzystanie mocy produkcyjnych i wzrosły inwestycje kapitałowe ze Wspólnot. Według polskich analiz układ z EWG „wpłynął na modernizację przemysłu, zwiększył wydajność pracy przez intensyfikację procesu produkcji; zwiększyły się inwestycje kapitałowe EWG na obszarze Hiszpanii, nastąpił dalszy rozwój eksportu hiszpańskich artykułów przemysłowych” (Bernatowicz, 1999).

Po przystąpieniu do UE tempo restrukturyzacji jeszcze wzrosło. Hiszpania przeprowadziła prywatyzację dużych przedsiębiorstw państwowych (np. sektory metalurgiczne, chemiczne, górnictwo), równocześnie przyjmując nowe technologie. Integracja zachęciła do rozwoju kluczowych branż: produkcji samochodów (Hiszpania stała się ważnym centrum montażowym firm z Francji i Niemiec), elektroniki, telekomunikacji i przemysłu farmaceutycznego (OECD, 2014). W rezultacie „wiele dziedzin przemysłu” poddano modernizacji – przepływ kapitału zagranicznego i unijne regulacje techniczne wymuszały unowocześnianie linii produkcyjnych. Cechą akcesji były jednak okresy przejściowe: traktat z 1985 roku przewidywał np. siedmioletnie zniesienie ceł czy trzyletnią restrukturyzację hutnictwa. Stopniowe zniesienie ceł oraz adaptacja do unijnych norm umożliwiły ożywienie eksportu przemysłowego po 1986 roku, ale też ochroniły rynek hiszpański przez krótki czas (Bernatowicz, 1999).

Efekty w przemyśle były znaczące: intensyfikacja produkcji i spadek kosztów jednostkowych. Systematycznie rosła produktywność pracy, a PKB przemysłowy wzrósł niemal pięciokrotnie na przełomie lat 80. i 90., co umożliwiło Hiszpanii spełnienie kryteriów konwergencji UE (España, 2011). Jednocześnie likwidowano nierentowne przedsiębiorstwa, co początkowo zwiększało bezrobocie w niektórych regionach (np. Kraju Basków czy Asturii). W sumie integracja europejska przyczyniła się do „uzdrowienia ekonomicznego przedsiębiorstw” i pogłębienia specjalizacji – przenoszenia części procesów do centrów wysokich technologii i tworzenia wyspecjalizowanych małych i średnich podmiotów w przemyśle zaawansowanym (Bernatowicz, 1999).

Tym samym przed akcesją do Unii Europejskiej hiszpański przemysł cechował się niską konkurencyjnością i przestarzałą strukturą, jednak już wcześniejsze umowy z EWG wymuszały jego stopniową modernizację. Po 1986 roku integracja z UE znacznie przyspieszyła procesy restrukturyzacyjne, wspierając rozwój nowoczesnych sektorów przemysłu i zwiększając napływ kapitału zagranicznego. Efektem była rosnąca wydajność i specjalizacja przemysłu, mimo początkowych trudności społecznych związanych z likwidacją nierentownych zakładów.

3.3. Usługi

Jeszcze przed przystąpieniem do UE sektor usług dominował w hiszpańskiej gospodarce – w 1983 roku zatrudniał blisko 48% pracujących i generował 57% PKB. Członkostwo w UE utrwaliło tę tendencję. Integracja rynków przyspieszyła rozwój finansów, handlu i turystyki. W otwartym rynku europejskim rozwinęła się branża

turystyczna – Hiszpania stała się jednym z najpopularniejszych kierunków turystycznych świata, co napędzało inwestycje w infrastrukturę hoteli, transportu i gastronomii. Również sektor finansowy przeszedł transformację: po akcesji liberalizowano rynki bankowe i ubezpieczeniowe. Zgodnie z traktatem hiszpański rynek usług finansowych otwarto na kapitał UE (np. po siedmiu latach obce banki mogły swobodnie zakładać filie w Hiszpanii). Telekomunikacja i transport podlegały unijnym regulacjom, co z kolei zwiększyło konkurencję i inwestycje (np. dywersyfikacja operatorów telekom, budowa autostrad finansowana z funduszy UE) (Szudy, 2005).

W latach 80. i 90. gwałtownie rosła także rola sektora handlu detalicznego i usług miejskich. Przeobrażenia społeczne – urbanizacja i napływ ludności z prowincji – powodowały rozbudowę sieci centrów handlowych, sieci hoteli i biur. Usługi edukacyjne i zdrowotne modernizowano dzięki środkom europejskim na rozwój regionalny. Ogólnie tempo wzrostu w sektorze usług było wyższe niż w przemyśle, co skutkowało zwiększeniem udziału usług w PKB już do około 60% pod koniec lat 90. (wykresy z raportów statystycznych UE). Rola integracji europejskiej polegała tu głównie na stworzeniu jednolitego rynku usług, który umożliwił swobodny przepływ kapitału oraz pracowników. Ponadto dostęp do funduszy strukturalnych Unii Europejskiej sprzyjał wyrównaniu nierówności między regionami oraz podnosił jakość usług komunalnych, co miało istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego i społecznego (Tselios i Rodriguez-Pose, 2009).

Reasumując, przed integracją z UE sektor usług już odgrywał kluczową rolę w gospodarce Hiszpanii, a członkostwo w Unii utrwaliło i przyspieszyło ten trend. Szczególnie dynamicznie rozwijały się turystyka, handel, finanse oraz usługi miejskie, wspierane przez liberalizację rynku, napływ kapitału i fundusze unijne. W efekcie udział usług w PKB systematycznie rósł, a transformacja sektora przyczyniła się do zmniejszenia regionalnych dysproporcji i poprawy jakości życia.

3.4. Integracja europejska – skutki społeczne i wyzwania

Przystąpienie Hiszpanii do Wspólnot Europejskich w 1986 roku stanowiło punkt zwrotny w procesie transformacji społeczno-gospodarczej kraju. Integracja ta przyczyniła się do znacznego wzrostu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), które w 1999 roku odpowiadały za około 3,1% ówczesnego produktu krajowego brutto Hiszpanii, co stanowiło pięciokrotny wzrost w porównaniu z połową lat 80. (rys. 3). Napływ kapitału zagranicznego wspierał modernizację przemysłu, rozwój infrastruktury oraz ekspansję sektora usług, przyczyniając się do tworzenia nowych miejsc pracy, zwłaszcza w regionach uprzemysłowionych i turystycznych (Nowak, 2003).

Jednakże, mimo dynamicznego rozwoju gospodarczego, Hiszpania nadal borykała się z wysokim bezrobociem, które w 1994 roku sięgało niemal 24%, a dopiero pod koniec dekady spadło do około 13% (rys. 4). Problem ten dotyczył szczególnie młodzieży, kobiet oraz mieszkańców regionów peryferyjnych, takich jak Estremadura czy Andaluzja. W obszarach rolniczych restrukturyzacja wymuszona zasada-

mi wspólnego rynku prowadziła do migracji ludności do miast oraz konieczności modernizacji usług publicznych, co uwidaczniało nierówności regionalne (Bentolila i Jimeno, 2003).

Integracja z UE wpłynęła również na politykę migracyjną. W drugiej połowie lat 90. Hiszpania, dotąd kraj emigracji, zaczęła doświadczać napływu cudzoziemców, zwłaszcza z Ameryki Łacińskiej i Maghrebu (Steinberg i in., 2007). Jednocześnie wielu Hiszpanów emigrowało czasowo w poszukiwaniu pracy do innych państw UE, korzystając z otwarcia rynku. Władze centralne musiały zmierzyć się z rosnącym zapotrzebowaniem na politykę integracyjną, społeczną i mieszkaniową (Nowak, 2003).

Zwiększyły się również oczekiwania wobec państwa opiekuńczego. Integracja europejska sprzyjała wzrostowi inwestycji w edukację, zdrowie i infrastrukturę społeczną, co stopniowo poprawiało jakość życia. Jednak regionalne różnice w dostępie do usług publicznych pozostały znaczące, co wymagało dalszych działań w zakresie polityki społecznej (Nowak, 2003).

Podsumowując, członkostwo Hiszpanii w UE głęboko zmodernizowało sektor rolny, zindustrializowało i zdywersyfikowało gospodarkę oraz umocniło sektor usług. Pomogło to nadrobić dystans do reszty Europy – DNB (dochód narodowy brutto) *per capita* wzrósł niemal do średniego poziomu UE. Wymagało to także kosztownych reform społecznych (Bernatowicz, 1999). Przemiany te były możliwe dzięki funduszom unijnym, liberalizacji handlu i wspólnym standardom, które ściśle powiązały Hiszpanię z unijnym rynkiem. Widać wyraźnie, że integracja europejska odegrała kluczową rolę w modernizacji gospodarki hiszpańskiej, choć przyniosła również wyzwania społeczne – zwłaszcza związane z bezrobociem i nierównościami regionalnymi.

4. Zakończenie

W latach 1975-2000 Hiszpania przeszła jedną z najbardziej kompleksowych transformacji społeczno-gospodarczych w Europie. Od autarkicznego i autorytarnego państwa przeszła do roli nowoczesnego członka Unii Europejskiej, korzystającego z mechanizmów wspólnego rynku, funduszy strukturalnych i wspólnych standardów. Integracja ze Wspólnotami Europejskimi odegrała zasadniczą rolę w modernizacji hiszpańskiej gospodarki – szczególnie w sektorach przemysłowym i usługowym – oraz przyczyniła się do wzrostu dochodów, eksportu i inwestycji.

Mimo pozytywnych efektów makroekonomicznych proces ten nie był pozbawiony trudności – Hiszpania nadal mierzyła się z bezrobociem strukturalnym, nierównościami regionalnymi oraz potrzebą dalszych reform społecznych. Niemniej uzyskane wyniki wskazują, że integracja europejska nie tylko przyspieszyła proces modernizacji, ale również stworzyła instytucjonalne i finansowe ramy do jego długofalowego utrzymania.

Doświadczenie Hiszpanii może być uznane za modelowy przykład skutecznej konwergencji peryferyjnego państwa wobec bardziej rozwiniętych gospodarek unijnych. Wskazuje to na potencjalne kierunki dalszych analiz porównawczych, zwłaszcza w kontekście państw Europy Środkowo-Wschodniej oraz przyszłych rozszerzeń Unii Europejskiej.

Literatura

- Bartnicki, A. (2014). *Hiszpania. Historia państw świata XX wieku*. Trio.
- Bentolila, S. i Jimeno, J. (2003, 11 czerwca). Spanish Unemployment: The End of The Wild Ride? *CESifo Working Paper*, (940).
- Bernatowicz, G. (1999). Hiszpania a proces integracji europejskiej. *Studia Europejskie*, 10(2).
- España, B. d. (2011). *Annual Raport 2011*. Banco de España.
- Index Mundi. (2021). Spain – GDP. Pobrano z <https://www.indexmundi.com/facts/spain/gdp>
- Machcewicz, P. i Miłkowski, T. (2009). *Historia Hiszpanii*. Ossolineum.
- Mizerska-Wrotkowska, M. (2012). Hiszpania w Unii Europejskiej. *Stosunki Międzynarodowe*, 46(2).
- Encyklopedia Wikipedia. (b.d.). *Moncloa Pacts*. (2025). https://en.wikipedia.org/wiki/Moncloa_Pacts?utm_source=chatgpt.com
- Nelsson, R. (2024). Portugal's Carnation Revolution – archive, April 1974. *The Guardian*.
- Nowak, N. (2003). Droga Hiszpanii do Wspólnot Europejskich. *Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego Europejskiego i Porównawczego*, 1.
- OECD. (2014). *Economic Surveys: Spain 2014*. OECD Publishing.
- Steinberg, F., Piedrafita, S. i Torreblanca, J. (2007, 5 listopada). The Europeanisation of Spain(1986-2006). *Working Paper 39/2007*.
- Szudy, M. (2005). *Ewolucja roli państwa w sektorze rolnym Hiszpanii – wybrane aspekty*. https://www.ue.katowice.pl/fileadmin/user_upload/wydawnictwo/SE_Archiwalne/SE_34/05.pdf
- Trading Economics. (2025a). *Spain – Foreign Direct Investment, Net Inflows (% of GDP)*. Pobrano z <https://tradingeconomics.com/spain/foreign-direct-investment-net-inflows-percent-of-gdp-wb-data.html>
- Trading Economics. (2025b). *Stopa bezrobocia w Hiszpanii*. Pobrano z <https://pl.tradingeconomics.com/spain/unemployment-rate>
- Trading Economics. (2025c). *Importy Hiszpanii*. Pobrano z <https://pl.tradingeconomics.com/spain/imports>
- Trading Economics. (2025d). *Eksport Hiszpanii*. Pobrano z <https://pl.tradingeconomics.com/spain/exports>
- Tselios, V. i Rodriguez-Pose, A. (2009). The Socio-economic Impact of EU Regional Funds on Spanish Regions.
- Wilkinson, I. (2025). Why Spain's 'ugly' Franco-era Flats are Being Treated as Heritage. *The Times*.
- World Bank Group. (2025). *GDP per capita (current US\$) – Spain*. Pobrano z <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=ES>

Spain's Transformation and European Integration (1975-2000)

Abstract: The aim of this article is to assess the impact of Spain's integration with the European Communities on its socio-economic development between 1975-2000. The study focuses on the Spanish economy and society during the period of transformation following the fall of the Franco regime, with particular emphasis on changes in agriculture, industry, and the services sector, as well as the social consequences of integration. The methodology is based on comparative analysis of macroeconomic and sectoral data in a dynamic perspective. On this basis, the article demonstrates how European integration contributed to the modernization of the economy, a decline in unemployment, an increase in exports, and an improvement in quality of life. The text draws on publicly available academic sources and statistical data, offering a clear overview of one of the most profound transformations in modern European history.

Keywords: Spain, political transformation, European integration, economy, Franco regime